

Strategi for Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

2019 – 2023

SOLA KOMMUNE

Vedtatt i Utvalg for plan og miljø 22.05.2019

Innhold

Bakgrunn.....	3
Overordnede føringer.....	3
Regelverk.....	3
Proessen.....	4
Fakta om landbruket, kulturlandskapet og vannforekomster i kommunen	4
Prioriteringer	4
Lokale frister, regler og retningslinjer	5
Tilskuddssatser	7
Kulturlandskap, kulturminner/kulturmiljø, ferdsel/turveier og viktige vannforekomster.....	8
Kulturlandskap.....	8
Kulturminner/kulturmiljø	9
Ferdse/turveier	9
Viktige vannforekomster	9

Bakgrunn

Hovedformålet med prioriteringene i SMIL - strategien er å stimulere aktive landbruksforetak til en ekstra innsats ut over den daglige driften på tiltak innen biologisk mangfold, kulturlandskap og forurensing.

Vilkår er at søker har tilskuddsberettiget produksjon på landbrukseiendommen som oppfyller vilkårene i forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket.

Sola kommune vil gjennom bruk av SMIL – midler, i den neste 5 års periode, prioritere tiltak som:

- er med på å bedre vannkvaliteten i kanaler/bekker/vann i kommunen
- tar vare på kulturlandskapet
- opprettholder biologisk mangfold i landbruksområdene

Dette i tråd med nasjonale og regionale føringer for landbrukspolitikken. Sentrale satsingsområde er ivaretagelse av kulturlandskapet etter naturmangfoldloven, og å redusere forurensing etter vannforskriften.

Overordnede føringer

Følgende styringsdokument ligger til grunn for arbeidet og prioriteringene:

- Kommuneplan for Sola 2019-2035
- Kulturminnevernplan for Sola kommune 2007-2013
- Regionalplan for jordbruket i Rogaland
- Regional plan og regionalt tiltaksprogram for vannforvaltning i Vannregion Rogaland 2016-2021
- St.meld. 9 Landbruks- og matpolitikken
- Nasjonalt miljøprogram 2012

Regelverk

SMIL-ordninger er hjemlet i «*Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket*» .

Annet sentralt regelverk som kommunen må ta stilling til ved behandling av SMIL-søknader er blant annet:

- Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)
- Lov om kulturminner (kulturminneloven)
- Lov om vassdrag og grunnvann (vannressursloven)

Landbruksdirektoratet legger vekt på at det i kommunale SMIL-strategier, er en god kobling mellom SMIL-ordningen og RMP. Derfor vil føringene og målsettingene i «Regionalt miljøprogram i Rogaland 2019-2022» også kunne påvirke hvordan Sola kommune kan bruke SMIL-midler fremover.

Tilskuddet er statlige midler som blir overført til kommunene. Kommunen har veilednings- og tilretteleggingsansvar og er vedtaksmyndighet for alle søknader vedrørende SMIL-

tilskudd. Kommunene skal forvalte tildelte midler ut fra lokale utfordringer og prioriteringer.

Proessen

I arbeidet med SMIL- strategien er det gjennomført møte med Sola bondelag. Fylkesmannen har kommet med innspill underveis i prosessen. Tiltaksstrategien gjelder for 4 år.

Den 4-årige tiltaksstrategien er behandlet politisk i kommunen den 22.05.2019.

Fakta om landbruket, kulturlandskapet og vannforekomster i kommunen

De naturgitte forutsetningene for matproduksjon i Sola er blant de beste i landet. Hovedproduksjon i kommunen er grasproduksjon, 80-85 prosent av jordbruksarealet er av svært god eller god jordkvalitet og egnet til produksjon av korn eller grønnsaker. Jordbruksarealet i Sola er dermed en viktig ressurs for matproduksjon, også i nasjonal sammenheng. Totalt er 42,7 % av arealene i Sola kommune fulldyrka jord, innmarksbeite utgjør 35 %.

Sola kommune har ca 315 registrerte landbrukseiendommer. 80 % av disse er på under 200 daa. Av de ca 39 000 daa jordbruksareal er 45 % leiejord som ikke drives av grunneier. Det er ca 145 landbruksforetak som søker produksjonstilskudd, og av disse foretakene søker ca 130 tilskudd til husdyr. Det er 136 enkeltpersonsforetak og 9 samdrifter, derav 7 med melkeproduksjon. Alle disse har sitt driftssenter i kommunen.

I Sola er det flere eksempler på at tilleggsnæring ofte står for en betydelig andel av inntektsgrunnlaget. På en del gårdsbruk er produksjonen lagt om til andre, eller i tillegg til, ikke fullt så ordinære landbruksnæringer.

Sola kommune står overfor en rekke utfordringer der kulturlandskap, biologisk mangfold og vannforekomstene er under press.

Intensiv landbruksdrift med avrenning til vann fra gjødsel- og sprøytemiddelbruk, utbygging og urbanisering som fører til arealendringer, bidrar til tap av biologisk mangfold og dårlig tilstand i vannforekomstene våre.

Det er viktig å ta vare disse arealene med tanke på insekter, og leveområder for fugler og vilt. Områdene er i tillegg viktige for folkehelsen og i et friluftslivs perspektiv.

Prioriteringer

Prioriteringer som gjort i Sola kommune er :

- å hindre forurensning fra avrenning fra landbruket:
 - ved å etablere gode kantsoner langs en kanaler/bekker som går over flere landbrukseiendommer
 - plante til med trær og busker langs randsoner i vannforekomster
 - etablere rensedamper og fangdammer i nedslagsfeltet (se vedlegg)
 1. Skas-Heigre kanalen
 2. Harvelandsvannet
 3. Hafrsfjord
 4. Bekker med utløp over Jærstrendene
- å fremme kulturlandskapet og biologisk mangfold i landbruket gjennom:
 - ulike skjøtselstiltak
 - bevaring av restarealer og åkerholmer og hindre at disse dyrkes opp eller ryddes bort
 - plante til med trær og busker langs randsoner i vannforekomster
 - åpning av bekker
 - bevaring av steingarder
- turstier og turveier
 - å etablere turstier som går over flere landbrukseiendommer
 - merking/rydding av eksisterende turstier
 - restaurering og synliggjøring av utvalgte kulturminner langs en tursti

Sola kommune vil prioritere søknader, der det er samarbeid og som går på tvers av landbrukseiendommer.

Lokale frister, regler og retningslinjer

Frist for å søke på SMIL-midler er:

- 1. april
- 1. oktober

Søknadene blir behandlet samlet etter søknadsfristen. Ved få/ingen søknader 1. april settes søknadsfristen 1. oktober. Etter det er det flytende frist fram til årlig tildeling er brukt opp.

Regler og retningslinjer:

Søknader om SMIL-midler sendes digitalt via AltInn. Søknaden må sendes innen søknadsfristen, og inneholde:

- prosjektbeskrivelse
 - kart over eiendommen/eiendommene, med vist plassering av tiltaket.
 - spesifisert kostnadsoverslag (materialkostnader, innleid arbeid, egeninnsats mv.)
- SMIL – tilskudd kan bare gis til foretak som har rett til produksjonstilskudd i jordbruket, jfr. Smil –forskriften.

- Søknaden behandles av Sola kommune, med fylkesmannen som klageinstans.
- Prosjekt som er påbegynt og gjennomført vil det ikke bli innvilget SMIL-midler til.
- Frist for gjennomføring av tiltak er 3 år. Det kan søkes om å forlenge fristen med inntil 2 år.

Ved siste søknadsomgang på høsten kan fordelingen mellom ulike tiltaksgrupper fravikes, slik at samlet tilskuddspott kan nyttes fullt ut.

Prosjekt som kan få midler fra andre offentlige instanser kan bli avslått.

Utbetaling/ferdigstilling

Delutbetaling av tilskudd kan skje når prosjektet er omtrent halvferdig. Sluttutbetaling skjer når tiltaket er ferdigstilt, i følge godkjent plan og regnskap. Befaring skal holdes i forkant av utbetalingene.

Søkeren er pliktet å følge kommunen sine vilkår. Ved brudd på dette kan kommunen kreve tilbakebetaling av utbetalt tilskudd.

Tilskuddssatser

Prioritet: skala fra 0 til 10 (0 har laveste prioritet og laveste tilskuddsats).

Tilskuddssats: høyeste tilskuddssats som kommunen kan tildele, og må stå i forhold til prioritet.

	Miljøtema	Prioritet	Tilskuddssats-inntil
Kulturlandskap	Verdifull innmark Med variert biologisk mangfold	10	60%
	Verdifull utmark Med variert biologisk mangfold	10	60%
Biologisk mangfold	Hule eiker	10	60%
	Kystlynghei/Trua naturtyper	10	60%
	Slåttemark/slåttemyr	10	60%
	Biologisk verdifulle areal	10	60%
	Fjerne fremmede arter	5	60%
Kulturminne/kulturmiljø	Automatisk freda kulturminner	1	35%
	Verneverdige bygg	1	35%
	Steingjerder ol.	1	35%
	Andre kulturminner	1	35%
Friluftsliv	Turstier	5	50%
	Andre tiltak friluftsliv	5	50%
Avrenning til vann	Rensepark etablering	10	60%
	Rensepark vedlikehold*	10	35%
	Åpne lukka bekker	10	60%
	Avrenning veksthus	10	35%
	Erosjonsikring	10	35%
	Vegetasjon/kantsone vassdrag	10	60%
	Fangdammer - etablering	10	60%
	Miljøplantinger/leplanting	10	35%
Utslipp til luft	Tak gjødsellager*	1	20%
	Andre tiltak utslipp	1	20%
Fellestiltak	Vannmiljøtiltak	10	70%
	Turstier	10	70%
	Biologisk mangfold	10	70%

*12.000,- pr. opprensning av rensepark

* Tak gjødsellager maksimalt kr. 100.000, de som har fått tilskudd fra Innovasjon Norge blir ikke prioritert

Innenfor miljøtema i tabellen over, vil kommunen prioritere fellestiltak som gjelder flere eiendommer og større områder framfor enkeltsøknader.

Tilskuddssatsen som er oppført i tabellen er maks tilskuddsgrad. Utbetaling av maks tilskuddsats gis når tiltaksverdien er stor for allmenheten.

Kulturlandskap, kulturminner/kulturmiljø, ferdsel/turveier og viktige vannforekomster

Kulturlandskap

Landskapet deles inn i to hovedtyper avhengig av graden av menneskelig påvirkning og omforming; naturlandskap og kulturlandskap. I Sola er det kulturlandskapet som dominerer utenfor regulerte bolig- og næringsområder, og det finnes knapt rester av opprinnelig naturlandskap, bortsett fra langs kysten. Et levende og vakkert kulturlandskap er avhengig av skjøtsel av landskapet.

Landskapet i Sola er preget av kontakten mellom sjø/land. Kulturlandskapet i jordbruksområdene består av flate og bølgende, åpne partier i kontrast med de mange små nutene og bergryggene som stikker opp.

Foto 2.: Kystlynghei

Foto 3.: Kystlynghei

På kyststrekningen Tananger – Jåsund, samt på mindre lokaliteter lenger sør i kommunen, finnes rester av den karakteristiske kystlyngheia som er åpne og trebare områder dominert av dvergbusker og andre nøysomme, beitetolerante heiarter formet gjennom langvarig beiting, brenning og slått. Det er lite kystlynghei igjen. Landskapstypen er svært viktig som biotop for insekter og dyreliv. Riktig skjøtsel vil kunne opprettholde et rikt biologisk mangfold i slike områder. Det er imidlertid slik at uten beiting, slått, eller lyngbrenning, så vil kystlyngheia bli borte fordi annen vegetasjon tar over.

Det kan gis støtte til inngjerding, brenning eller annen godkjent skjøtsel av kystlynghei.

Kulturminner/kulturmiljø

Foto 4: Rægehaugen

Sola ligger i et av de mest kulturminnerike områdene av landet, med spor etter mennesker fra steinalderen og frem til i dag. Kommunen har ca.300 registrerte kulturminner, hvorav 179 er automatisk fredede fornminner fra før 1537. Resten er fra nyere tid (1537 - 1900). Disse er ikke automatisk freda eller gjenstand for vern.

Noen av de mest ”populære” kulturminnene i Sola ligger på landbrukseiendommer. For å få tilfredsstillende parkeringsforhold og turvei frem til kulturminnet kan bruk av SMIL-midler være aktuelt.

Ferdsel/turveier

Store deler av de naturlige tur- og rekreasjonsområdene ligger i tilknytning til kulturlandskapet. Det er viktig å stimulere til at kulturlandskapet tas i bruk, både for å sikre tilstrekkelige tur- og rekreasjonsområder, og for å gi allmennheten muligheten til å ta del i de naturopplevelsene som bruk av kulturlandskap gir. SMIL- ordningen gir mulighet til å gi tilskudd til opparbeiding av turstier, samt tilrettelegging for andre type aktiviteter i landbruksområder.

Foto 5 : Turvei langs Hafrsfjord

Viktige vannforekomster

Vassdragene våre representerer viktige ressurser. De har betydning for menneskelig trivsel og rekreasjon, dyreliv, planteliv og næringsutøvelse. Nedslagsfeltene til vassdragene i Sola er preget av intensiv arealbruk (bebyggelse/industri eller landbruksdrift) og inkluderer en rekke mulige kilder til forurensing og næringsavrenning. Avrenning fra landbruket kommer fra innmarksbeite, dyrket areal, surfôr-lager, rengjøring av dyrerom og vanningsvann fra veksthus. Foruten å ha negative konsekvenser for dyre og planteliv, skaper avrenningen også problemer for utnytting av områdene til rekreasjon - dette gjelder særlig bekkene med utløp til strendene.

Sola kommune vil oppfordre bønder spesielt til å søke om SMIL-midler for å etablere renseparker eller andre tiltak som etablering av kantsoner med busker og trær mot vassdrag for å hindre avrenning fra jordbruket for å nå mål om renere vannforekomster. Etablering av kantsoner med busker og trær er også med på å øke biologisk mangfold.

I Sola kommune er resipientene prioritert i henhold til sårbarhet på følgende måte:

1. Skas-Heigre kanalen
2. Harvelandsvannet
3. Hafrsfjord
4. Bekker med utløp over Jærstrendene

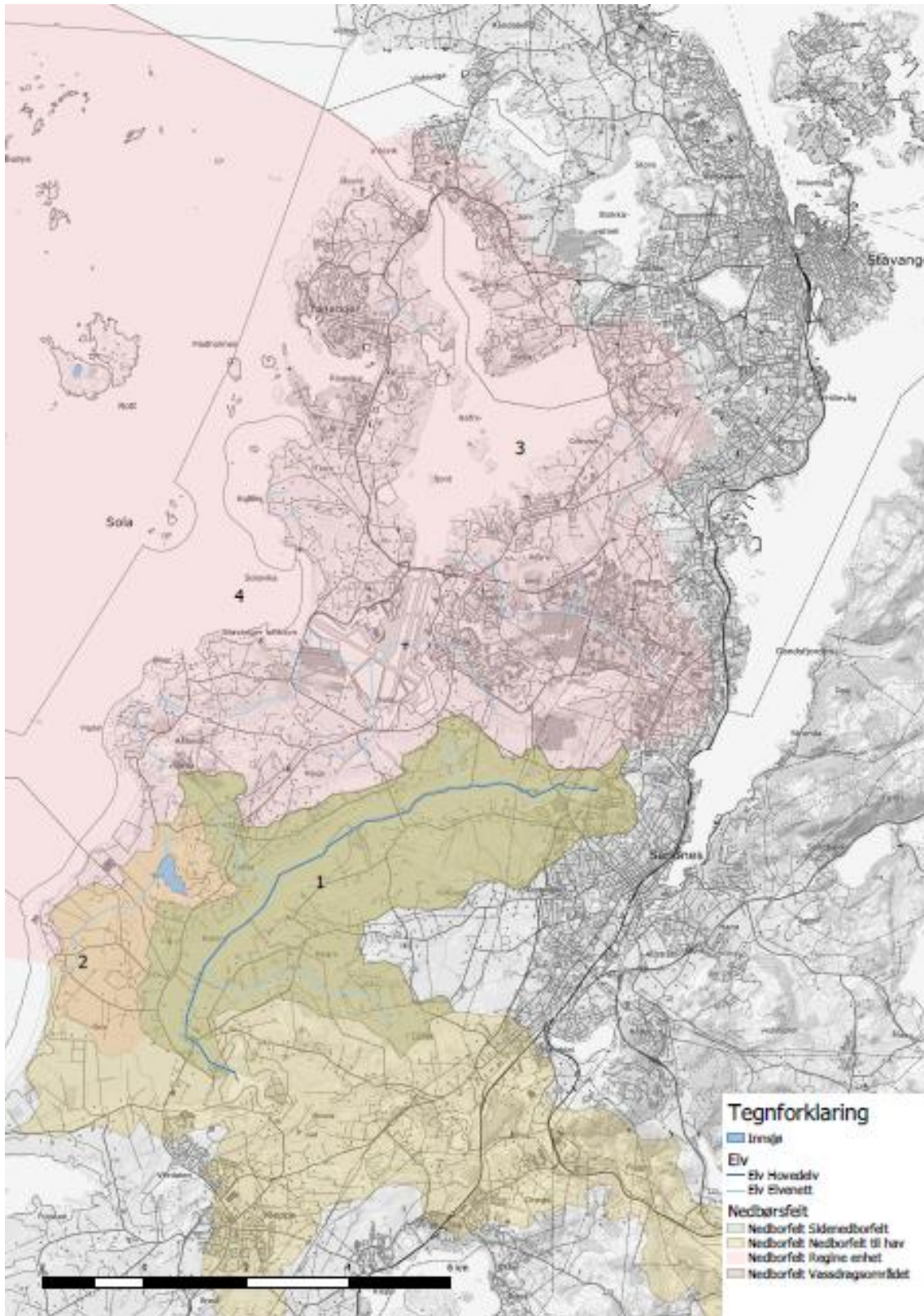
Renseparker reduserer næringsinnholdet i bekker og vil kunne være med på å redusere bakterieinnholdet. Det vil derfor også kunne være ønskelig å anlegge renseparker i bekker som renner ut på strendene, selv om Nordsjøen som resipient ”tåler” næringstilførsel.

Åpning av bekker vil ha en positiv effekt både med hensyn til biologisk mangfold, men også gjennom økt mulighet for rensing av næringsstoff og avrenning fra landbruket. I søknader om støtte til å åpne lukka vannløp, skal områder som drenerer til prioriterte vassdrag også prioriterest.

Foto 6 Skas-Heigre kanalen

Vedlegg 1: Kart over nedbørsfelt i Sola kommune

1. Skas-Heigre kanalen
2. Harvelandsvannet
3. Hafrsfjord
4. Bekker med utløp over Jærstrendene

Bildekilder:

Foto 1 Forsidebilde utsikt fra Sothaug

Bildekilde: Sola kommune

Foto 2 og 3: Kystlynghei

Bildekilde: https://www.google.no/search?rls=com.microsoft%3Anb-NO%3AIE-Address&biw=1422&bih=713&tbm=isch&sa=1&ei=mkLAXOqeJoHnrgScqanADw&q=humler+lyng&oq=humler+lyng&gs_l=img.3...57303.57800..58849...0.0..0.58.110.2.....0....1..gws-wiz-img.cFxXuB5vRrM#imgrc=y8Rb7zrLt7AcUM:&spf=1556103894475

Foto 4: Rægehaugen

Bildekilde: <https://ut.no/turforslag/1114395>

Foto 5: Turvei langs Hafrsfjord

Bildekilde: https://www.google.no/search?q=turvei+joa&rls=com.microsoft:nb-NO:IE-Address&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiUn_3ZyehAhWAw8QBHZ-IAMkQ_AUIDygC&biw=1422&bih=713&dpr=1.35#imgrc=zFsLWtN3cr1nyM:&spf=1556103626035

Foto 6: Skas-Heigre kanalen

Bildekilde: <https://www.bing.com/images/search?view=detailV2&ccid=VZ1gwU9n&id=A381C0CC6809F97B109186AB25AC90A9A9B69628&thid=OIP.VZ1gwU9nlqgLIAP1KaYLuwHaE8&mediaurl=https%3A%2F%2Fupload.wikimedia.org%2Fwikipedia%2Fcommons%2F5%2F55%2FSkas-Heigre.jpg&exph=1024&expw=1536&q=skas-heigre+kanalen+&simid=607999679475812500&selectedindex=5&ajaxhist=0&vt=0>